

Bron: VLIZ Fotogalerij - Collectie Daniel Moeyaert, 2008

KUSTVISSERIJ EN BESTUUR: BOODSCHAPPEN VANUIT DE OVERHEID

Kris Vandecasteele

Kris Vandecasteele

Stad Nieuwpoort

Schepen van landbouw en visserij

Stadhuis, 1^e verdieping – Marktplein 7, 8620 Nieuwpoort, België

E-mail: kris.vandecasteele@nieuwpoort.be

HISTORIEK EN EVOLUTIE VAN DE NIEUWPOORTSE VISSERIJ

Nieuwpoort beschikt vandaag nog slechts over een beperkte vissersvloot, maar dat is ooit anders geweest. Toen Filips van de Elzas de nederzetting 'Novus Portus' in 1163 tot stad verhief, werd deze immers nog hoofdzakelijk bevolkt door landbouwers en vissers. De uitzonderlijke strategische ligging van Nieuwpoort - aan de monding van de IJzer in de Noordzee - en de welvarende visserijsituatie die hierdoor werd gecreëerd, was een belangrijke reden voor het bekomen van deze stadskeure. De Nieuwpoortse visserij kende doorheen de volgende eeuwen talrijke ups en downs, maar de unieke locatie van de kuststad bleek vooral in tijden van oorlog en conflict haar vruchten af te werpen. De bedrijvigheid in de haven bloeide onder andere tijdens de talloze twisten tussen Frankrijk en Engeland en in 1489 - gedurende de problemen rond het regentschap van Maximiliaan van Oostenrijk - kon zelfs een voorrecht bekomen worden waardoor alle Vlaamse visserijen minstens eenmaal per jaar een bepaalde hoeveelheid haring in Nieuwpoort aan wal moest brengen en verkopen. In recentere jaren bleek ook de oorlogsperiode 1940-1945 een bijzonder goede tijd voor de Nieuwpoortse visserijsector, die haar aandeel in de Belgische visserij weliswaar sinds het einde van de 19e eeuw gradueel had zien slinken. Deze neerwaartse evolutie zette zich de laatste decennia nog steviger door, waardoor de vloot verder afslankte van enkele tientallen tot nog slechts vier à vijf* actieve vissersschepen vandaag de dag. Dat de Nieuwpoortse visserij van oudsher een kleinschalige onderneming was, staat niet los van deze ontwikkeling. Het oude gebruik om visserstuigen op het strand te laten aanlanden en de geringe diepgang van de Nieuwpoortse haven die later werd aangelegd, zorgden er immers voor dat de kuststad op termijn niet langer geschikt bleek om de vele, steeds groter wordende, vissersvaartuigen nog te ontvangen. Toen vanaf de jaren 1980 deze schaalvergroting zich steeds sterker doorzette, vertrokken meer en meer vissersschepen bijgevolg naar Oostende en Zeebrugge, maar vaak ook naar Zeeuws-Vlaanderen. Wettelijke restricties maken het daarenboven moeilijk om nieuwe kleinschalige schepen in vaart te brengen, met de huidige situatie van de Nieuwpoortse visserij tot gevolg.

* In de Officiële lijst van de Belgische vissersvaartuigen (Toestand op 15 april 2014) zijn er 9 vaartuigen ingeschreven in Nieuwpoort.

Fig. 1 Het aanlanden van haring in de vismijn van Nieuwpoort in de periode 1940-1945
(Foto: VLIZ Fotogalerij – Collectie Daniel Moeyaert).

KUSTVISSERIJ IN NIEUWPOORT VANDAAG

Kleinschalige of kustvisserij wordt door verschillende instanties anders gedefinieerd, wat de discussie vaak bemoeilijkt. Er bestaan reeds Europese en Vlaamse omschrijvingen, en tegenwoordig is er zelfs sprake van om daar nog een federale definitie aan toe te voegen. Specifiek voor Vlaanderen omvat het de schepen die behoren tot het kleine vlootsegment (< 221 kilowatt en < 70 brutoton), die zeereizen ondernemen van hoogstens 48 uur, met begin en einde in een Belgische haven. In Nieuwpoort zou men echter nog een andere invulling willen geven aan de term 'kleinschalige visserij': het zou gaan om een visserij met kleine vangsten van maximum 24 uur, waarbij sleepnetten, warrelnetten, fuiken en/of potten kunnen gebruikt worden.

Fig. 2 De stedelijke vismijn van Nieuwpoort
(Foto: © Michel Wal).

Stedelijke vismijn Nieuwpoort

Er zijn vier vissersvaartuigen die op zeer regelmatige basis hun vis komen lossen in Nieuwpoort. Deze aanvoer wordt er vervolgens verhandeld via de onafhankelijke zelfstandige vismijn, die in handen is van het Nieuwpoortse stadsbestuur. Dit bestuur stelt niet enkel vijf mensen rechtstreeks tewerk, maar is ook verantwoordelijk voor de noodzakelijke investeringen om de veiling te laten voldoen aan de vereisten die gesteld worden door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen en door verschillende Europese verordeningen. Zo werd enkele jaren geleden bijvoorbeeld een moderne garnaalzeefmachine aangeschaft om tegemoet te komen aan de internationale normen en vissers de kans te geven om hun vangst in Nieuwpoort te blijven veilen. Sedert enkele jaren werkt de Nieuwpoortse stedelijke vismijn nauw samen met de Vlaamse Visveiling, een private onderneming die de veilingen in Zeebrugge en Oostende exploiteert. Samen ontwikkelden zij een elektronisch kloksysteem, waardoor vishandelaars niet langer verplicht zijn om zich naar de mijn te begeven, maar vanop afstand de gewenste vis

kunnen aankopen. Sinds april 2013 kan op deze manier in Nieuwpoort elke weekdag verse vis en/of garnalen worden aangeschaft in de mijn. Het grote voordeel van dit nieuwe systeem is de stabielere prijzen die tegenwoordig kunnen aangeboden worden aan de vissers. Nieuwpoort maakt immers slechts 2% van de omzet van het gehele Vlaamse veilingssysteem uit en in het verleden bleek meermaals dat, door alleen op een 'eilandje' te zitten, de prijzen vaak hard konden schommelen. Door deze nieuwe manier van veilen wordt dit euvel echter grotendeels verholpen. De prijzen voor verse vis en garnalen liggen tegenwoordig in Nieuwpoort zelfs iets hoger dan deze voor de industriële visserij.

SCHIP	TYPE VISSERIJ	VERDERE INFORMATIE
N58 - Pelorus Jack	Boomkorvisserij, maar ook aangepast vistuig voor lagere bodemberoering	Winter: veelal reizen van 3 à 4 dagen en af en toe naar het kanaal Zomer: dagelijkse visserij
N86 - Rudy	Boomkorvisserij	Voornamelijk garnalvisserij, maar tijdens het tussenseizoen ook verse vis
N93 - Aalscholver	Boomkorvisserij	Voornamelijk garnalvisserij, maar tijdens het tussenseizoen ook verse vis
N95 - Jonas II	Warrelnet- en lijnvisserij	Vist vooral op tong en platvis, en op zeebaars rond wrakken

Tabel 1. De vier vissersvaartuigen die regelmatig hun vis komen lossen in Nieuwpoort.

Rechtstreekse en onrechtstreekse tewerkstelling

In de stedelijke vismijn werken, zoals reeds gezegd, vijf mensen in dienst van het stadsbestuur: een directeur, een veilingmeester (die ook als vervangend directeur optreedt) en drie arbeiders, die instaan voor de kwalitatief goede omstandigheden van de vismijn. De bedrijvigheid in de mijn zorgt er evenwel voor dat ook rond deze site een grote spin-off kan worden gecreëerd, waardoor zo onrechtstreeks 200 mensen zijn tewerkgesteld in visverwerkende bedrijven. Daarnaast genereert de sector via viswinkels en restaurants ook nog indirecte inkomsten voor de stad. Zowat de grootste meerwaarde schuilt bovendien in het feit dat het van Nieuwpoort een aantrekkelijke toeristische bestemming maakt. Momenteel is Nieuwpoort immers de enige kuststad die zijn vismijn op deze manier exploiteert en die bezoekers de mogelijkheid biedt om op de vloer aanwezig te zijn wanneer de vis wordt verkocht. In dit unieke samengaan van het economische en het toeristische gegeven van de vismijn, schuilt de kracht van de onderneming. Geen vis zou voor Nieuwpoort immers geen toeristen betekenen, en een gebrek aan toeristen zou de vismijn niet rendabel genoeg maken om verder te exploiteren. Nieuwpoort zet dan ook zwaar in op het toerisme en de folklore rond het visgebeuren, zonder evenwel in te boeten op de eigenlijke uitoefening van de visserijbedrijvigheid. Voor de toeristische activiteiten slaat het stadsbestuur trouwens geregeld de handen in elkaar met de vzw Promovis, zoals onder andere het geval is bij de jaarlijkse visserijfeesten en de 'Dag van de Garnaal'. Deze onafhankelijke vzw bestaat vooral uit vishandelaars, (oud-)vissers en sympathisanten en heeft als doel de vissersgemeenschap in Nieuwpoort samen te houden en de lokale visserij te promoten. Daarnaast neemt de vzw ook de organisatie van de vele bezoeken aan de vismijn op zich en is zij de stuwende kracht achter 'Vrijdag ... Visdag'. Hierbij krijgen bezoekers de kans om de tocht van de verse vis te volgen, vanaf het moment dat deze om 6 uur 's ochtend aangeland wordt tot hij 's middags in een restaurant wordt geserveerd.

Fig. 3 Op 14 september 2013 werd de 'Dag van de Garnaal' gevierd in Nieuwpoort, een organisatie van de stad Nieuwpoort én de vzw Promovis (Foto: Site vzw Promovis).

TOEKOMST VAN DE NIEUWPOORTSE VISSERIJ

Keuze voor het artisanale en kleinschalige

Nieuwpoort heeft een duidelijke keuze gemaakt om zich op het kleinschalige en artisanale visserijverhaal te richten. Ook in de toekomst zal deze weg verder bewandeld worden en zal nog meer nadruk gelegd worden op het aanbieden en promoten van gespecialiseerde nicheproducten. Een voorbeeld van zo'n project is dat van de levende garnaal, dat pas werd gelanceerd nadat het 6 à 7 maanden lang uitvoerig getest werd. Momenteel lijkt het vooral in Frankrijk erg aan te slaan. De bedoeling is dan ook om meer dergelijke projecten uit te denken en op de markt te brengen, telkens na een zekere proefperiode. Daarnaast staat ook het beter faciliteren van de nieuwere polyester vissersvaartuigen op het programma. In het verleden beschadigden de grotere metalen schepen immers vaak de muren van de getijdhaven (en vice versa), maar door pontons te voorzien zou dit voor de nieuwe polyester schepen kunnen vermeden worden.

Marien Ruimtelijk Plan en Natura 2000-gebied

De toekomst van de visserij in Nieuwpoort zal ook sterk bepaald worden door de beslissingen omtrent het Marien Ruimtelijk Plan, dat het gebruik van de Belgische zeegebieden moet regelen en maatregelen bevat om de impact ervan op het mariene milieu te beheersen. Voor de visserij in Nieuwpoort is vooral de afbakening van het Natura 2000-gebied – dat zich net voor de kust van Nieuwpoort bevindt en zich uitstrekt tot aan de Franse grens – van belang. In dit gebied zouden weldra immers strengere bepalingen gelden voor de visserij, met het oog op het bewaren van de bodemintegriteit in deze zone. Concreet houdt dit in dat alle recreatieve visserij er volledig verboden zou worden. Voor Nieuwpoort betekent dit dat een vloot van ongeveer 100 kleine schepen niet langer zou mogen vissen in deze regio. In de hoop hun hobby alsnog te kunnen verderzetten zouden vele van deze sportvissers weliswaar bereid zijn de overstap naar de beroepsvisserij te maken, maar dat wordt momenteel onmogelijk gemaakt door de wetgeving met betrekking tot onder meer de uitrusting en veiligheid aan boord. Het financiële prijskaartje om een nieuw beroepsvaartuig in te leggen kan immers als snel oplopen tot ruim 500.000 à 700.000 euro, terwijl ook de bemanningsvoorwaarden zeer hoge exploitatiekosten met zich meebrengen. Daarom wordt er vanuit het Nieuwpoortse stadsbestuur dan ook gepleit om deze drempel te verlagen, onder andere door recreatieve vissers de mogelijkheid te geven om een professionele licentie te verkrijgen. De geïnteresseerden zouden zo de visserij bijvoorbeeld als bijberoep kunnen uitoefenen en voor zo'n 100.000 euro zouden kleinere maar veilige vissersvaartuigen in de vaart kunnen gebracht worden.

Fig. 4 De N58 en de N93 in de haven van Nieuwpoort, met de vismijn op de achtergrond
(Foto: Collectie Daniel Moeyaert).